

Het onderzoek Rijke Dijk was een van de twaalf onderzoeken van de Projectoverstijgende Verkenning Waddenzeedijken (POV-W) van het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De procesinnovatie Rijke Dijk beoogt dat een dijk niet alleen de waterveiligheid dient, maar ook mooi mag / kan zijn. De innovatie verbindt partijen en sluit prima aan bij de Dijk 3.0 van het HWBP die bescherming biedt tegen overstrooming, naadloos past in het landschap en maatschappelijke waarde toevoegt voor gebruikers.

Een dijk is meer dan een waterkering alleen. De basis voor het proces naar een dijk 3.0 is conceptueel denken: iedere dijk wordt een Rijke Dijk. Een dijk die meerdere opgaven en/of functies dient en mooi is. Als dijkbeheerder betekent dat samenwerken met de omgeving en werken van grof naar fijn: beginnen met conceptueel denken om vervolgens toe te werken naar concrete maatregelen. Om van iedere dijk een Rijke Dijk te maken gaat in drie stappen.

Stap 1
Wat kan de omgeving
betekenen voor
de dijk?

Concept 1: De Rijke Dijk als gebiedsproces

Samen gelijk om tafel om te kijken hoe het gehele gebied rond de dijk mooier gemaakt kan worden. Met iedereen bedoelen we: dijkbeheerder, projectteam dijkverbetering en belangrijke stakeholders uit de omgeving (denk aan: gemeente, provincie, natuurpartijen, landbouw, visserij, bewoners). Met zijn allen ga je een gebiedsproces in. Zijn er opgaven die in dit gebied gecombineerd kunnen worden? Hoe kunnen we waterveiligheid integreren in het landschap? Kunnen we de dijkverbetering gebruiken als aanleiding om het landschap anders vorm te geven met ruimte voor meerdere opgaven en functies? Waterveiligheid als integraal onderdeel van het landschap? Voorbeelden hiervan in Nederland zijn Waterdunen, Kustwerk Katwijk, de Hondsbossche en Pettemer Duinen en de Prins Hendrikzanddijk.

Blijkt stap 1 lastig te realiseren?

Bijvoorbeeld om financiële redenen, een gebrek aan opgaven of juist een vorm van urgentie die geen ruimte biedt voor het proces? Ga dan verder naar stap 2. Let op! Het is belangrijk om dit besluit samen met de omgeving te nemen en vast te leggen.

Stap 2
Wat kan de dijk
voor de omgeving
betekenen?

Concept 2: De geometrie van de dijk aanpassen

Samen onderzoek je of de geometrie van de dijk kan worden aangepast op zo'n manier dat er ook plussen voor anderen gehaald kunnen worden. Een gebiedsproces is niet mogelijk, het combineren van functies wel. Het uitgangspunt hierbij is dat een maatregel die nodig is voor de waterveiligheid tevens waarde toevoegt aan een andere functie. Bijvoorbeeld het verruwen van het buitentalud levert minder golfoploop op en verhoogt potentiële natuurwaarden, wordt onder andere toegepast bij de nieuwe Afsluitdijk.

Blijkt het combineren lastig of voegt het geen waarde toe?

Bijvoorbeeld om financiële redenen, of omdat combinatie niet mogelijk is? Ga dan verder naar stap 3. Let op! Het is belangrijk om dit besluit samen met de omgeving te nemen en vast te leggen.

Stap 3
Welke extra's kunnen
we bedenken?

Concept 3: Rijke Dijk elementen toevoegen aan de dijk

Samen kijk je hoe je de dijk beter inpasbaar kan maken of het omgevingsproces soepeler kan laten verlopen. Hierbij voeg je elementen toe aan de dijk die geen relatie hebben met de waterveiligheid. Voorbeelden hiervan zijn: een palenbos, getijdenpoeltjes (beide toegepast bij Eemshaven - Delfzijl), een fietspad, bloemrijk grasmengsel, windmolens etc. Waterveiligheid staat voorop, de elementen zijn extra en dragen niet bij aan waterveiligheid. Zo maak je de dijk bruikbaar voor meerdere doeleinden. Naast dat je waarde toevoegt, kom je zo gemakkelijk in gesprek met stakeholders, creëer je meer draagvlak en krijg je een soepeler proces.

Iedere dijk
een Rijke Dijk?
Ja, dat kan!

Hierbij is het proces dat je doorloopt cruciaal. Als waterschap neem je de leiding en zorg je voor de waterveiligheid maar heb je niet 100% grip op het eindresultaat. Dat maakt het spannend, maar zet je wel steviger neer als partner in de omgeving. Het uiteindelijke resultaat van deze drie stappen is een gebied waar goed wordt samen gewerkt, de waterveiligheid gegarandeerd is en het gebied mooier wordt gemaakt.

De POV-Waddenzeedijken heeft van de verschillende innovaties handreikingen opgeleverd. In de Handreiking Rijke Dijk gaan we in op de organisatie van het (gebieds-)proces, de inhoud (concepten, maatregelen, materialen) de levenscycluskosten, de beheer- en vergunbaarheid en de maatschappelijke meerwaarde. Tevens vindt u een uitwerking van de Werkwijzer Natuur, referentieprojecten en de ervaringen van een pilot bij de dijkversterking Eemshaven - Delfzijl. De handreiking wordt gepubliceerd op de website van de POV Waddenzeedijken: pov-waddenzeedijken.nl en de Kennisbank van het HWBP: www.hoogwaterbeschermingsprogramma.nl/documenten+openbaar

Contact

Ate Wijnstra

e a.wijnstra@noorderzijlvest.nl
t 050 304 82 03

Op de website van de POV Waddenzeedijken vindt u meer informatie en de rapporten en (tussen)resultaten van de verschillende onderzoeken: www.pov-waddenzeedijken.nl.

De waterschappen Hunze en Aa's, Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân voerden de POV-Waddenzeedijken uit onder de paraplu van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. In dit programma werken Rijk en waterschappen samen om Nederland te beschermen tegen overstromingen, nu en in de toekomst.